

→ **Manifest for
Fremitidens bæredygtige
almene bolig / Lisbjerg Bakke**

Fremitidens Bæredygtige Almene Bolig er en konstruktion, hvori indgår alle fortidens erfaringer og nutidens længsler.

Sådan lyder det i manifestet for Fremitidens Bæredygtige Almene Bolig. Boligerne på Lisbjerg Bakke er under opførelse.

"Vi kan godt regne ud på papiret, hvordan man skal bygge bæredygtigt - teknisk og økonomisk set. Også selv om de ægte bæredygtige løsninger slet ikke endnu er understøttet af hverken marked eller lovgivning.

Men socialt set består nutidens længsel i ønsket om, at fremtiden vil befri os fra det, der i fortiden blev set som befreielsen: Standarder, orden, regler og renlighed - til sikring af beboernes velfærd. Omsorgens udtryk udstråler disciplinering og jantelov. Vi vil gerne fremme det almene som et oplagt solidarisk og kollektivt alternativ til det såkaldt frie boligmarked, men kræver samtidigt anerkendelse som autonome og frie individer. Det almene må af-institutionaliseres.

Fremitidens

Fremtiden er nok ukendt, men vi har dog en vis formodning:

Fremtiden kommer ikke til os som en radikal anderledes form.

Fortidens forsøg med fremtiden har vist, at fremtidens boliger hverken er runde, trekantede eller amøbeformede.

Vi er vokset fra alle de umodne forventninger til fremtiden.

Og fremtidens Lisbjerg skal aldrig blive et billede på fortidens drøm om fremtiden.

For fremtiden gælder det kampen for at have en fremtid!

Fremtidens arkitektur bliver til igennem en konstruktiv evolution: Småbitte skridt i store sko. I mørke, men med det lange lys tændt.

For fremtiden vil vi nørde med byggeteknik:

For at give fremtidens beboere frihed til selv at udforme deres bolig.

Og for at fremtidens boliger kan bestå af komponenter og materialer, der kan bruges igen og igen.

Fremover skal vedligeholdelse erstattes af ædel patinering.

Fremtidens byggemateriale er måske slet ikke beton.

Og mon ikke fremtidens arkitekt har en anden rolle og en anden selvforståelse end i dag?

Fremtidens arkitekt forbereder beboernes aktive medvirken.

At bo bør være en aktiv handling - ikke et passivt forbrug.

Nu er det tid, at vi siger modernismen tak for hjælpen med at rense vores tanker for pynt og hjemstavnslængsel.

Og kommer videre.

Efter at have hjernevasket os selv med formfuldendte og intellektuelt afklarede værker.

Efter at have dyrket formen, som var den indhold.

Det var skønne kunster, men det er fortid nu.

Fremtiden bliver alt andet end helstøbt.

For fremtidens værk er beboernes velfærd og bygningernes holdbarhed!

Vi leder efter ny mening, og er radikale nok til for fremtiden at genindføre nogle af fortidens mest robuste elementer: bo-gruppen, lokalsamfundet,

byen,
tagudhængen,
den rette vinkel,
modulet,
boltsamlingen,
facadekonsollen,
skønheden ved slid og vejrbidthed,
og forhåbentlig glæden ved at bygge.

Bæredygtige

Bæredygtighed er ikke et speciale indenfor rammerne af et program.
Bæredygtighed er rammen om programmet.
Vi protesterer imod at skrive 3-4 sider om bæredygtighed, men lader det gerne fyde hele teksten!
Bæredygtighed er ikke et aspekt.
Det er hele historien, hvori alle sider af sagen bliver belyst – boligkvaliteterne, fællesskabet, pengene, og alle reglerne.
Bæredygtige bygninger er robuste bygninger:
De beskytter klimaet, og beskytter sig selv imod klimaet.
De er forberedt for nye brugere og nye behov.
De er forberedt for at byen kan skrumpe og vokse.
De er beskyttet mod at gå af mode, men også imod at blive glemt eller overset.
Bæredygtige bygningers identitet balancerer imellem det hverdagsagtige og det interessante.
Bæredygtige bygningers identitet er på

én gang anonym og kompleks.
Radikaliteten opleves også andre steder end i volumenernes komposition:
i detaljen,
i beboernes tilvalgte og tilkøbte herligheder,
i de anløbne men intakte overflader, som den indre svigermor liige skulle vænne sig til.

Ligesom alt det, der var lækkert, men ikke lyst.
Og smart, men ikke nyt.
Bæredygtige boliger er smart lavteknologi, som spænder talrige sikkerhedsnet ud under sine ressourcer:
Ved at vinde beboernes hjerter gennem blide bebyggelsesprincipper og bløde materialer.

Ved at rumme generelt anvendelige rum, der er føjelige overfor nye beboere og andre måder at bo på.

Ved at være konstrueret med henblik på udkiftning, ændring, adskillelse og genbrug uden destruktion.

Og ved at vælge materialer, der giver mindst mulig påvirkning af klimaet.

Vi introducerer det velgennemprøvede bygesystem Woodstock® . Træ fremfor beton.

Tag godt imod det.

Almene

Almene boliger er en central institution i velfærdssamfundet.
Omhyggeligt organiseret, styret og

planlagt –
det almene udgør et civilisatorisk højdepunkt.
Opgaverne er tunge:
Omsorgen for boligmarkedets ressourcesvage.
Og drift og fremtidssikring af broderparten af nationens bygningsbestand.
Men omsorg og drift har en bagside:
Regler, orden og ensartethed appellerer sjældent til selvhjulpne, kræsne og kreative beboere.
Det almene må blive alment nok til at rumme individuel udfoldelse og alternative boligformer.
Som institution må det almene aldrig opleves som institutionel.
Vi vil mobilisere de uudnyttede muligheder igennem et nyt driftsregime:
Lad beboerne indrette boligerne selv – de der vil og kan!
Placere skillevægge, køkkener og depoter.
Lad beboerne bygge videre!
Med altaner, udestuer og værksteder.
Lad beboerne anvende friarealerne til individuelle formål!
Til havebrug, husdyr og havegrill.
Driftsudgifterne bør sænkes til et minimum:
Vi genopfinder tagudhæng og gesimser til beskyttelse af facade og vinduer.
Vi erstatter maling med patinering, og plænegræs med enggræs og skov.

Vi erklærer motorplæneklipperen for død, og rydder kun sne på det ganske smalle fortov.

Det almene går for at være billigt, men det kan blive billigere endnu.

Gennem holdbar byggeteknik og større frihedsgrad opnås målet:

'Den velhavende boligforening', som sikrer:

- at beboerne kan investere i faciliteter for fællesskabet (værksted, drivhus, leg, sport, geder)

- at beboerdemokratiet forholder sig til positive problemstillinger (brug af opsparede midler, forbedringer uden huslejestigning)

- at samtaleemnet blandt naboer ikke er byggetekniske svigt, men byggetekniske muligheder (cool indretning, frodig altan, effektivt vandingsanlæg)

- at det er attraktivt at blive boende, fordi man mister så meget godt, når man flytter:

De gode naboer, den lave husleje, og alt det arbejde, man har lagt i boligen, nyttelaven og de fælles rum.

Den almene boligbebyggelse er endnu bedre i selskab med private byggeforeninger, pensionskasser eller projektudviklere.

Bland ejerskabsformerne og udbyd projekterne sammen!

Vi foreslår en bebyggelse, hvor ejerskabet er underordnet fællesskabet.

Bolig

At bo kan være en aktiv handling, men alt for ofte er det ikke.

At bo bør ikke være konsum.

Boligen som forbrugsgode må ikke forveksles med en bil.

Ikke en gang med et hotelværelse.

Boligen er en levende organisme, der ikke kan adskilles fra sin beboer.

Og boligens bygning har en varighed af mange generationer af beboere på sin tidslinje.

Selv om den i virkeligheden blot er en midlertidig organisering af byggematerialer, opstaltet på stedet.

Boligen må gerne blive som en gammel havsnegl:

Udadtil blakket, med masser af lag, skrammer og sære gevækster.

Indadtil kan den være ren, fin og sart – afhængigt af sin beboer.

Boligens bygning er en del af byen.

Byen opretholder vores kollektive bevidsthed:

Byen må gerne ændre sig med alderen, så længe den stadig kan genkendes.

Vi vil bygge etageboliger, der tåler beboernes indgreb.

Og som får de fleste til, det meste af tiden, at bygge lidt eller lægge planer om det.

Vi vil ophæve parcelhusets monopol på frihed.

Og vi vil lære af andelsboligforeningerne

og lægge bebyggelsen tilrette for fællesskabet.

Boligen hører sammen med sit sted.

Den tager stedet i besiddelse, og forlænger sig selv i de udendørs rum.

Vi vil bygge etageboliger med bløde overgange og stærke kontraster:

Adgangssystemer og altaner er nære udearealer i forlængelse af opholdsrummene.

Rummene mellem bygningerne er små pladser til ophold, leg og gør-det-selv arbejde.

Haverummet er rummenes rum, der afspejler et landskab langt vildere end forstadens hverken-eller.

For boligens bebyggelse er lige så meget sanselig oplevelse, som det er funktion.

Lisbjerg er i dag en pløjemark, og et sted med en vag karakter.

Vi vil redde Lisbjerg fra blive en boligforstad:

Vi vil flytte byen ud på landet!

Landet uden betonfliser og motorplænekippet græs.

Landet er mark og skov, grøftekanter og grusveje, græshopper og frører.

For at bo i Lisbjerg må boligbyen selv medbringe det land, det flytter ud til."

Søren Nielsen, partner i Vandkunsten
Uddrag fra konkurrencen, 2014